

TİCARİ BANKALARDA VE KATILIM BANKACILIĞINDA REESKONT VE MUHASEBELEŞTİRME ESASLARI; TÜRKİYE ÖRNEĞİ

Yusuf DİNÇ^a

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Türkiye

Ali KABLAN^b

Trakya Üniversitesi, Türkiye

MAKALE BİLGİSİ

Makale Geçmişi:

Başvuru: 25 Mart 2020

Kabul: 31 Haziran 2020

JEL Sınıflandırma:

M40

M41

Anahtar Kavramlar:

İslami finans,
Katılım muhasebesi,
Banka,
Dönemsellik,
Reeskont

ÖZ

Bankaların muhasebe yapısı kurumsal karakteristiklerini şekillendirmektedir. Literatürdeki çalışmalar doğrudan bankaların çeşitli işlemlerinin muhasebe kayıt yapısını ortaya koymaktadır. Fakat bu anlamda banka karakteristiklerini inceleyen çalışmalar bulunmamaktadır. Aynı zamanda banka kayıtlarının işletme tarafındaki karşılıklarına da yer verilmemektedir. Bu çalışmanın amacı ticari bankaların ve katılım bankalarının reeskont işlemlerinin kayıt yapısı ile işletme kayıtlarındaki yansımaları işlemlerin reeskont kayıtları özelinde sistematik bir analizle göstermektir. Ayrıca seküler muhasebe sisteminden kaynaklı sorunlar da firma tarafındaki kayıt yapısı üzerinden incelenmiştir. Katılım bankalarının muhasebe sistemi ve kayıtların işletme bilançolarına yansımalarına yönelik yeterli sayıda çalışma bulunmamaktadır. Bu bakımdan çalışma literatürdeki boşluğu doldurmaktadır. Bulgular katılım bankalarının muhasebe yapıları ve firmalardaki karşılıklarının katılım muhasebesi ilkeleri bağlamında bütüncül şekilde ele alınması gerektiğini göstermektedir. Aynı zamanda katılım endeksi gibi sistematik sınıflandırmalarda seküler muhasebe sisteminin olumsuz etkileri olduğu pratik bir sorun olarak gösterilmiştir. Bu makalede ele alınan hususlar profesyoneller, düzenleyiciler ve alanın araştırmacıları için önemlidir.

^a Doç. Dr., İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, İslam Ekonomisi ve Finans Bölümü, E-posta: yusuf.dinc@izu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-9099-2853>

^b Dr. Öğr. Üyesi, Trakya Üniversitesi, Bankacılık ve Sigortacılık Bölümü, E-posta: alikablan@trakya.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-2711-0034>

Kaynak göster: Dinç, Y. ve Kaban, A. (2020). Ticari Bankalarda ve Katılım Bankacılığında Reeskont ve Muhasebeleştirme Esasları; Türkiye Örneği. *İslam Ekonomisi ve Finansı Dergisi*, 6(1) 75-106.

© IZU Uluslararası İslam Ekonomi ve Finans Araştırma ve Uygulama Merkezi. Tüm Hakları Saklıdır.

REDISCOUNTING AND THE ACCOUNTING RECORDS OF COMMERCIAL AND ISLAMIC BANKING; EVIDENCE FROM TURKEY

Yusuf DİNÇ^c

Istanbul Sabahattin Zaim University, Turkey

Ali KABLAN^d

Trakya University, Türkiye

ARTICLE INFO

Article history:

Received: March 25, 2020

Accepted: June 31, 2020

JEL Classification:

M40

M41

Keywords:

Islamic finance,

Participation accounting,

Islamic banking,

Periodicity,

Rediscounting

ABSTRACT

The accounting structure of the banks shapes their corporate characteristics. There is an extensive body of research in literature on revealing the accounting records of various transactions of banks. However, up to now, there is no studies examining the bank characteristics through accounting. In addition, the provisions of bankbooks by firms remain uncovered. The aim of this study is to make a systematic analysis of recording of the rediscounting transactions in commercial and participation banks and also their provisions by firms. The problems arising from the secular accounting system are also reviewed through provisions of firms. Furthermore, the negative impacts of secular accounting system on attracting Islamic funds and counting Islamic indices, such as Participation Index, is identified as a concrete problem. The findings indicate that the recording standards of financial transactions of Islamic banks and their provisions by firms should be addressed with a holistic approach considering Islamic financial recording standards.

^c Associate Prof., Istanbul Sabahattin Zaim University, Department of Islamic Economics and Finance, E-mail: yusuf.dinc@izu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-9099-2853>

^d Dr., Trakya University, Banking and Insurance Department, E-mail: alikablan@trakya.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-2711-0034>

To cite this article: Dinç, Y. and Kablan, A. (2020). Rediscounting and The Accounting Records of Commercial and Islamic Banking; Evidence from Turkey. *Journal of Islamic Economics and Finance*, 6(1), 75-106.

İşletme ile ilgili karar vericilere bilgi sağlayan ve muhasebe bilgi sisteminin çıktısı olan finansal tabloların gerçeği yansıtması gerekmektedir. Fiyatlar genel seviyesinin çeşitli değişkenlerin etkisi altında farklılık gösterdiği düşünüldüğünde maliyet değeri ile değerlendirilmesi gereken varlık kalemlerinin reel değerinden sapmalar oluşabilecektir.

Değerleme kavramı, Vergi Usul Kanunu'nda (VUK, md 258), “Vergi matrahının tespiti ile ilgili iktisadi kıymetlerin takdir ve tespitidir.” şeklinde yer almaktadır. Ayrıca VUK'da değerlendirme ölçütleri de belirtilmiştir. Belirlenen değerlendirme ölçütleri, vergi matrahının tespit ve mali tablolarda yer alan kayıtların da oluşturulması için anahtar niteliktedir.

Genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri, muhasebenin temel kavramları, uluslararası muhasebe standartları ve ilgili diğer muhasebe mevzuatı, işletmelerin mali tablolarının gerçeğe uygunluğunu temin için oluşturulmuş ve değerlerin gerçeğe uygun biçimde sunulmasını zorunlu kılmıştır. Aynı zamanda dönemsellik kavramı içerisinde her dönemin faaliyet sonuçlarının diğer dönemlerden bağımsız olarak saptanması gerekmektedir. (Yalkın, 2008, s.27-28). Bu ifade, Vergi Usul Kanunu, Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliğinde (MSUGT) ve Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) Tarafından yayımlanan, Bankaların Muhasebe Uygulamalarına ve Belgelerinin Saklanması İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğinde de belirtilmiştir (md.7).

Ayrıca vergi sistemimizde de dönemsellik ilkesi benimsenmiş olmakla beraber; Gelir Vergisi Kanunu (GVK) md. 39, Kurumlar Vergisi Kanunu (KVK) md. 6 ve VUK'nun 174. maddelerinde kazancın hesap dönemi itibarıyla tespit edileceği hükmüne yer verilmiştir. “Reeskont” kavramı, vergi sistemi ve MSUGT uyarınca benimsenmiş olan dönemsellik ilkesinin sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu çalışmada, reeskont kavramının ticari bankalar ve katılım bankaları açısından muhasebe kayıtları incelenmekte ve ilgili mali tablolara etkisi araştırılmaktadır. Çalışmanın birinci bölümünde konu ile ilgili literatür taramasına yer verilmişken; ikinci bölümde, reeskont kavramı taraflarına göre farklı düzenleme başlıkları altında tartışılmıştır. Üçüncü bölümde ticari bankacılıkta reeskont işlemleri mevduat, kredi ve Merkez Bankası ile işlemler özelinde ele alınmış ve kayıtları oluşturulmuştur. Kredi ve mevduat işlemlerinin işletme tarafındaki kayıtlara da yer verilmiştir. Dördüncü bölümde ise, katılım bankalarının katılma hesabı ve finansman işlemlerinin kaydı gösterilmiştir. Bu işlemlerin işletme tarafındaki kayıtları da oluşturulmuştur. Son olarak katılım bankacılığı prensiplerine göre işletme tarafındaki kayıtlarla ilgili tartışmalara yer verilmiştir.

Bu alanda literatürde yeterli sayıda çalışma bulunmamaktadır. Bu bakımdan önemli bir boşluğu dolduran çalışma alanın profesyonelleri, düzenleyiciler ve araştırmacılar için önemlidir.

LİTERATÜR

İslami bankaların muhasebe kayıtları konvansiyonel bankalardan farklılık gösterir. Farklılığın kaynağı iş modelidir. İş modelindeki farklılaşmanın cari iktisadi sistem içindeki yeri aranmaktadır. Literatürde bu konuda geliştirilen çalışmalar olduğu gibi İslami bankalarla ilgili uluslararası kabul görmüş muhasebe ve denetim standardı geliştiren kurumlar vardır.

Literatür taramasına geçmeden önce, son yıllarda uluslararası bilinirliği ve önemi ön plana çıkan İslami Finansal Kuruluşlar Muhasebe ve Denetleme Kurulu'nun (Accounting and Auditing Organization for Islamic Financial Institutions-AAOIFI) ortaya koyduğu İslami finans standartlarından bahsetmek gerekir. AAOIFI tarafından şu ana kadar yayınlanmış şer'i standartlar yanında; 26 muhasebe, 5 denetim, 8 yönetim standardı ve 2 etik ilke bulunmaktadır. AAOIFI standartlarının adaptasyonu bakımından Türkiye'de de genel kabul görmektedir (Güçlü ve Kılıç, 2020 s.84). Ülkemizde ise, Kamu Gözetim Kurumu (KGK) tarafından 21.05.2019 tarihinde ilk olarak 8 adet Faizsiz Finans Muhasebe Standartları (FFMS) yayımlanmıştır. Halihazırda 22 adet FFMS bulunmaktadır. Yayımlanan standartlar aşağıdakilerdir (KGK, 2020);

- FFMS 1 Finansal Tablolarda Genel Sunum ve Açıklama
- FFMS 3 Mudarebe Finansmanı
- FFMS 4 Müşareke Finansmanı
- FFMS 7 Selem ve Alt Selem
- FFMS 8 İcare ve İcare Müntehiye Bittemlik
- FFMS 9 Zekât
- FFMS 10 İstisna ve Alt İstisna
- FFMS 14 Yatırım Fonları
- FFMS 16 Yabancı Para İşlemleri ve Yurtdışındaki İşletmeler
- FFMS 18 Geleneksel Finans Kuruluşları Tarafından Sunulan Faizsiz Finans Hizmetleri
- FFMS 21 Varlıkların Transferine İlişkin Açıklamalar
- FFMS 22 Bölümlere Göre Raporlama
- FFMS 23 Konsolidasyon
- FFMS 24 İştiraklerdeki Yatırımlar
- FFMS 26 Gayrimenkul Yatırımları
- FFMS 27 Yatırım Hesapları

- FFMS 28 Murabaha ve Diğer Vadeli Satışlar
- FFMS 30 Değer Düşüklüğü, Kredi Zararları ve Ekonomik Açıdan Dezavantajlı Taahhütler
- FFMS 31 Yatırım Vekaleti (El-Vekale Bi'l İstithmar)
- FFMS 33 Sukuk, Pay ve Benzeri Araçlara Yapılan Yatırımlar
- FFMS 34 Sukuk Sahipleri İçin Finansal Raporlama
- FFMS 35 Risk Yedekleri.

Literatür incelendiğinde konu ile ilgili ilk çalışmalardan birisi Abgel-Magid (1981) tarafından geliştirilmiştir. Buna göre iktisadi ekosistem sosyal ve politik etkiler altında olduğundan İslami muhasebe standartları geliştirilmesi bir gerekliliktir.

Literatürdeki öncü çalışmalardan bir diğeri Pomeranz (1997)'a aittir. AAOIFI standartlarının önemi üzerinde duran çalışma uluslararası denetim şirketlerinin standartların özel önemde olduğu ve muhasebe denetim süreçlerinde dikkate alınması gerektiği üzere tartışma geliştirmiştir.

Taheri (2000) çalışmasında iktisadi perspektiften İslami ve konvansiyonel muhasebe sistemini karşılaştırma imkânı veren bir tablo ortaya koymuştur. Buna göre hedef odaklı değil, değer odaklı bir muhasebe yapısının İslami muhasebe standartlarına uygun olduğunu göstermiştir. Çalışmada ayrıca AAOIFI'nin geliştirdiği standartların Müslüman muhasiplerce uygulanması üzere global bir örgütlenme ihtiyacı üzerinde durulmuştur.

Lewis (2001) çalışmasında İslami muhasebe standartlarına olan ihtiyacın kaynağını ortaya koymuştur. Buna göre faizsiz transferler, sadaka ve zekât, meşru olmayan ürünlerin üretimi yasağı, sigorta gibi finansı ilgilendiren konuların İslami muhasebe standartlarının oluşturulması için bir gereklilik olduğunu ortaya koymuştur.

Shariff ve Rahman (2003) çalışmalarında finansal kiralama işlemlerinin konvansiyonel ve İslami muhasebe standartları açısından ayrıştığını göstermiştir. Finansal kiralamada dahi farklılıklar ortaya çıkması önemlidir.

Haniffa ve diğerleri (2004) çalışmalarında İslami standartlar etrafında bir kayıt sistemi oluşturulmasının refahın ve adaletin tesisi yolundaki işletme yöneticileri için dini, toplumsal, çevresel bir gereklilik olduğunu tespit etmiştir.

Napier (2007) ise çalışmasında Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarının (IFRS) İslam değerlerinin korunarak uygulanabilmesine dönük gereklilikleri tespit etmiştir. Napier (2009) bir başka çalışmasında tarihi perspektiften İslami muhasebe standartlarının ele alınması gerektiğini tartışmıştır.

Genellikle çalışmalar İslami finans kurumlarına dönük gerçekleştirilmiştir. Fakat firmaları da ele alan sınırlı sayıda çalışma vardır. Bu türden bir çalışmada Othman ve diğerleri (2009) Malezya Borsa'sına kote şirketleri incelemiş ve İslami perspektiften sosyal raporlama ihtiyacını ortaya koymuştur. Buna göre ölçek, karlılık ve yönetim yapısı işletmelerin İslami sosyal raporlama yapmalarını etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Suandi (2010) çalışmasında Endonezya özelinde İslami muhasebe standartlarını ele almıştır. Çalışmada mevcut uygulamadaki uluslararası standartların olumsuz etkileri olabileceği üzerinde durmuştur.

AAOIFI standartları konusunda yapılan başka bir çalışmada, Sarea ve Hanefah (2013) standartların zorunlu uygulanması üzerinde geliştirilebilecek önerilere yer vermiştir. Rahman ve Rahim (2003) ise çalışmasında hem fıkhi kurallar hem cari standartların birlikte ele alınarak bir yapı oluşturulması gerektiği üzerinde durmuştur.

Velayutham (2014) çalışmasında konvansiyonel muhasebe standartları ile İslami muhasebe standartlarını karşılaştırmıştır. Temel farklılığın halka açıklama başlığında olduğunu tespit etmişlerdir. Aynı zamanda mevcut literatürde İslami muhasebe standartlarının gerekliliğine ilişkin yeterli argümanın ortaya konamadığı üzerinde durmuştur. Nugraheni ve Anuar (2014) halka açıklama anlamında Endonezya Borsa'sına kote firmaları inceledikleri çalışmalarında İslami kaidelere uyumlu kurumların daha etkin olduğunu ispatlamıştır.

Dhai (2015) ise çalışmasında finans kurumları üzerine yoğunlaştırmış ve farklılıkları incelemiştir. AAOIFI ve IFRS standartlarının farklı etkileri olduğu ve ileri incelemeler yapılması gerektiği çalışmada vurgulanmıştır.

Erkuş ve Çenberlitaş (2016), İslami sermaye piyasası aracı olarak sukukların muhasebeleştirilmesi üzerine çalışma yapmıştır. Çalışma yapıldığı dönemde, AAOIFI tarafından henüz sukuk işlemlerinin muhasebeleştirilmesine dair standart yayınlanmadığı için Uluslararası Finansal Raporlama Standardı (UFRS) 7 ve UFRS 8 kapsamında muhasebeleştirme faaliyetlerine yer verilmiştir.

Siswanto ve Ibrahim (2017) çalışmalarında Malezya örneğini incelemişlerdir. İslami muhasebe standartları ile IFRS farklılıklarının geri plandaki işleyiş temelinde ortaya çıkarılması gerektiği üzerinde durmuşlardır.

Dinç (2017) muşaraka finansmanlarının kayıt yapısını incelediği çalışmasında firma kayıtlarını da göstermiştir. Elde edilen sonuçlar firma tarafında muşaraka finansmanlarının faizli biçimde kaydedildiğini göstermiştir.

Sellami ve Tahari (2017), AAOIFI tarafından yayınlanan standartların Orta Doğu ve Kuzey Afrika ülkelerindeki 38 İslami bankada 203 kriter ile uyumunu

incelemişlerdir. Yaptıkları araştırma sonucunda standartlara uyum yönünden AAOIFI'nin yerleşik olduğu Bahreyn ilk sırada yer almakla birlikte; ardından sırasıyla Suriye, Ürdün, Katar, Yemen, Filistin ve Sudan'ın geldiği tespit edilmiştir.

Ağkan (2018) çalışmasında AAOIFI Standartlarının katılım bankalarında uygulanabilirliği üzerine çalışmıştır. Çalışmadaki standartların Türkçe'ye çevrilmesi talebi son dönemdeki önemli gelişmelerden birisi olarak şer'i standartların Türkiye Katılım Bankaları Birliği ve İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi işbirliğinde çevirisi ile karşılık bulmaya yaklaşmıştır.

Kartal ve Ay (2019) Faizsiz finans muhasebe standartları üzerinde incelemelerde bulunmuşlardır. Çalışmalarında, FFMS'lerinde gerek finansal tabloların içerikleri gerek dipnotların muhteviyatı gerekse sunum ve ölçüm detaylarının mevduat bankalarından oldukça farklılaştığını belirtmişlerdir.

Büyüktemiz, Teraman ve Kablan (2019) faizsiz finansal muhasebe standartları ile uluslararası muhasebe standartlarını karşılaştırmış, benzerlik ve farklarını incelemişlerdi. Bulgular Türkiye Finansal Raporlama Standartları (TFRS) ve FFMS temel muhasebe mantığı açısından birbirine benzerliklerini tespit etmekle beraber iki standardın faiz ve araçlar bakımından farklılıkları bulunduğunu ortaya koymuşlardır.

Ersoy ve Süner (2019) AAOIFI Standartlarının Türkiye'deki Katılım bankalarına olası etkilerini araştırmış olup; yabancı bir katılım bankası ile ülkemizde faaliyet gösteren bir katılım bankasının finansal tabloları karşılaştırmışlardır. Çalışmada, AAOIFI standartlarının ülkemizde uygulanmaya başlamasından sonra ek finansal tabloların düzenlenmeye başlanacağı, zekât uygulamasının katılım bankaları için söz konusu olacağı, niteliksel özellikler ve muhasebe varsayımlarında ilave uygulamalar söz konusu olacağı, mevcut durumda krediler kalemi olarak sınıflandırılan İslami bankacılığa özgü kalemlerin finansal tablolarda yerini alacağı öngörülmektedir.

Arzova ve Şahin (2019) çalışmasında, Tarımda Kira Sertifikalarının (Sukuk) Kullanımı, Muhasebeleştirilmesi ve Hukuki Boyutu üzerinde durmuşlardır. Çalışmada, tarımın finansmanında kira sertifikalarının kullanılmasının gerek çeşitliliğin sağlanması gerekse de üreticinin maliyetlerinin düşürülmesi açısından tarım sektörüne önemli katkılar sağlayacağı vurgulanmıştır.

Deran ve Dikmen (2019) çalışmasında, Sukuk ve Ortaklığa Dayalı Kira Sertifikalarının Muhasebeleştirilmesi üzerinde durmuşlardır. Çalışmada örnek uygulama ve bu uygulamanın muhasebeleştirme işlemleri kira sertifikasının tarafları için ayrı ayrı gerçekleştirilmiştir.

Aydoğmuş (2019) yüksek lisans tezinde, Murahaba işlemlerinin TFRS ve İslami Finansal Kuruluşlar Muhasebe Standartları Kapsamında değerlendirmiştir. Çalışmada, Murabahanın sunumu UFRS ve AAOIFI standartları çerçevesinde karşılaştırmalı olarak Albaraka Türk ve Albaraka Banking Group 2018 faaliyet raporları incelenerek analiz edilmiştir. Mevcut yasal düzenlemeler incelendiğinde katılım bankaları için UFRS'nin geçerli olduğu görülmüştür.

Çalışmalar arasında İslami bankaların reeskont yapısını inceleyen bir çalışmaya rastlanamamıştır. Bunun yanında İslami finans kurumlarının faizsiz kayıtlar oluşturabildiğini ancak bunun tüm eko sisteme yayılması gerekliliğini ortaya koymaktadır. Aynı zamanda yeterli sayıda çalışma olmadığı ve İslami muhasebe standartları geliştirilmesi ve uygulanması için daha fazla argüman gerektiği tespit edilmiştir.

REESKONT KAVRAMI VE DÜZENLEME TÜRLERİ

Reeskont, alacak ve borç değerlerinin raporlama dönemine uyarlamasıdır ve faizli işlemler yanında diğer bankacılık işlemlerini de içerir. Bankacılıkta reeskont işlemi ile tahakkuk eden tutarlar tespi edilip işlem taraflarının mali karlarının hesaplanmasında göz önüne alınır. Böylece mükelleflerin vergi matrahları gelecek dönemlere isabet eden gelir ve giderlerinden arındırılmaktadır (Şeker, 1999, s.1495). Reeskont işlemi ayrıca vadeli ticaretten kaynaklı vergilendirme sorunlarını da gidermektedir (Kızılot, 1990, s.17).

Vergi Usul Kanunu Açısından Reeskont

213 Sayılı VUK'nun 186. maddesinde, dönemsellik ilkesinin bir gereği olarak, "bilanço günündeki mevcutları, alacakları ve borçları saymak, ölçmek, tartmak ve değerlemek suretiyle kesin bir şekilde ve müfredatlı olarak tespit etmek, envanter çıkarmak" şeklinde mali kayıtları dönemlere ayırmayı prensip edinmiştir.

VUK'nun 281. maddesinde ise "Alacaklar mukayyet değerleriyle değerlendirilir. Vadesi gelmemiş olan senede bağlı alacaklar değerlendirme gününün kıymetine icra olunabilir. Bu takdirde, senette faiz nispeti açıklanmış ise bu nispet, açıklanmamışsa Cumhuriyet Merkez Bankasının resmi iskonto haddi uygulanır." ifadesi yer almaktadır. Aynı kanunun 285. maddesindeyse "Borç senetleri mukayyet değerleriyle değerlendirilir. Vadesi gelmemiş olan senede bağlı borçlar değerlendirme günü kıymetine icra olunabilir" ifadesi yer almaktadır. Buna göre senede bağlı borç ve alacaklar hakkında seçimlik bir hak tanınmış olup, senetli borç ve alacakların değerlendirme gününün kıymetine indirgenebileceği kabul edilmiştir. Bu esas VUK'nun 264. maddesinde tanımlanan malik için arz ettiği cari değeri temsil eden tasarruf değeri ölçüsünü ifade etmektedir.

VUK'nun 285. maddesinde, "Alacak senetlerini değerlendirme gününün kıymetine icra eden mükellefler, borç senetlerini de tutarlılık kavramı gereği ayrı şekilde işleme tabi tutmak zorundadırlar" hükmü yer alarak alacak ve borç senetlerinin reeskonta tabi tutulacağı belirtilmektedir. Ancak dönem sonu itibarıyla reeskont uygulayan bir işletmenin, üçer aylık geçici vergi dönemlerinde reeskont uygulaması zorunluluğu yoktur. Aynı şekilde üçer aylık geçici vergi dönemlerinde reeskont uygulayan bir işletmenin dönem sonu itibarıyla reeskont uygulama zorunluluğu bulunmamaktadır (Arıoğlu, 2000, s.45).

VUK'nun 281 ve 285. maddelerine göre alacak ve borç senetlerini reeskonta tabi tutmak; banka, banker ve sigorta şirketleri için zorunludur. VUK hükümlerine göre senede bağlı alacaklar ve senede bağlı borçlar, banka ve bankerler ile sigorta şirketlerinin borç ve alacaklarını tasarruf değeri ile değerlendirileceği belirtilmiştir. Bu açıklamalara göre alacak veya borcun reeskonta tabi tutulabilmesi için mutlaka bir senede bağlı olması gerekmektedir. VUK hükümleri doğrultusunda, Senede bağlı olmayan alacak veya borçlar reeskonta tabi tutulamaz iken UFRS hükümlerine göre senetli ve senetsiz borç ve alacaklar reeskonta tabi tutulmaktadır. Türkiye'de 2005 yılından itibaren UFRS uygulayan banka ve bankerler ile sigorta şirketlerinin, UFRS hükümleri gereği, hem senetli hem de senetsiz alacak ve borçlarını reeskont işlemine tabi tutmaları gerekmektedir. Bu işlem için belirlenen faiz oranı yahut belirlenmemiş ise resmi iskonto hadleri uygulanır.

Ayrıca, banka ve bankerler ile sigorta şirketleri senetli veya senetsiz tüm alacak ve borçlarını T.C. Merkez Bankası'nın resmi iskonto haddine veya isterlerse muamelelerinde uyguladıkları faiz haddi ile reeskonta tabi tutmak zorundadırlar. Bunun yanında döviz cinsi alacak ve borçların reeskonta tabi tutulması durumunda, ya senet üzerinde yazılı olan faiz oranı ya da böyle bir faiz oranının belirtilmemiş olması durumunda ise, şuan için VUK'n da Londra Bankalar Arası Faiz Oranı (LIBOR) kullanılır ifadesi yer alsa da, yakın zamanda şu an ülkemizde uygulaması başlanan TLRef faizinin kullanılacağı aşikardır.

Türkiye Finansal Raporlama Standartları (TFRS) Açısından Reeskont

Maliye Bakanlığı 1 seri nolu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği ile reeskont hesaplamasını zorunlu kılmıştır. TFRS'de finansal kurumlar açısından bir farklılık olmaması yanında TFRS 15 kapsamında raporlama yapan şirketlerde, şirketin her türlü alacağı bir finansal varlık olduğundan bu alacakların tamamı reeskonta tabidir. TFRS'de VUK'nundan farklı olarak şirketler iç verim oranı (IRR) metodunu kullanılır. Ayrıca TMS 18 Hasılat" Standardının 11. paragrafı uyarınca alacakları ortaya çıkaran hasılatın içerdiği vade farklarıyla ilgili hüküm uyarınca hasılat sonucunda oluşan alacak tutarının

gerçeğe uygun değeri ile raporlanması gerekmektedir. Ayrıca TMS çerçevesinde VUK'dan farklı olarak vade farkı uygulaması için alacağın senetli veya senetsiz olmasının bir önemi yoktur.

Sermaye Piyasası Kanunu (SPKn) Açısından Reeskont

Son düzenlemelerin temel hareket noktası olarak Avrupa Birliği Müktesebatı çerçevesinde başta SPK olmak üzere diğer düzenleyici kurumlar (BDDK-Hazine ve Maliye Bakanlığı ve Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu gibi) bağımsız denetimini UFRS'ye göre hazırlanan finansal tablolar üzerinden yapılmasını emretmiştir (Elitaş ve Ergüden, 2016, s.265).

Buna istinaden, 01/01/2005 tarihinden itibaren yürürlüğe giren SPK Seri XI, No:25 sayılı Sermaye Piyasasında Muhasebe Standartları Hakkında Tebliğ'inde; halka açık şirketlerin Standartları uygulaması zorunluluğu getirilmiştir. Standartların, reeskont işlemini firmalar için zorunlu tuttuğu bir önceki başlık altında belirtilmiştir. Bu kapsamda, SPK tebliğlerine göre, SPK'ya tabi şirketlerinde reeskont uygulamaları gerekmektedir.

Buna göre, "Reeskont" işlemi, Sermaye Piyasası Kanunu'na tabi işletmelerde SPK mevzuatından dolayı zorunludur. VUK açısından zorunlu bir uygulama olmayıp, seçimlik bir haktır.

BDDK Açısından Reeskont

Bankacılık faaliyetlerinin muhasebeleştirilmesine ilişkin yetkilerin KGK'na devredildiği belirtilmekle birlikte; BDDK tarafından yayımlanan Muhasebe Uygulama Yönetmeliği'nde de bankaların faaliyetlerinin muhasebeleştirilmesinde dönemsellik ilkesi ve süreklilik varsayımı altında sınırsız kabul edilen faaliyet ömrünün, belirli dönemlere bölünmesi ve her dönemin faaliyet sonuçlarının diğer dönemlerden bağımsız olarak saptanması gerektiği ifade edilmektedir (Bölüm 2, md. 7). Bu madde gereği vade farklarının ayrıştırılması ve ilgili dönem faaliyet sonuçlarına yansıtılmaması gerekmektedir. Bu maddeye istinaden bankaların reeskont ayırması gerektiği ortadadır. Nitekim VUK md 281 ve md. 285'te Bankaların reeskont ayırmasının zorunluğu olduğu daha önce yapılan açıklamalarda belirtilmiştir.

TİCARİ BANKALARDA REESKONT UYGULAMALARI VE MUHASEBELEŞTİRİLMESİ

Banka işletmelerinde yapılan reeskont işlemleri iki temel grupta incelenir. Bunlardan ilki, T.C. Merkez Bankası kredileri için senetlerin iskonto ettirilmesi ile gerçekleşen reeskont işlemleri iken; ikincisi ise, tahakkuku yapılmayan ancak, dönem kar veya zararını etkileyen gelir ve gider hesaplarının tespitinin yapılması ile gerçekleşen reeskont işlemleridir. İkinci olarak yapılan

reeskont işlemleri ile ilgili olarak, bir nevi faiz tahakkuku işlemi olduğu, yukarıda ilgili mevzuatlarda anlatılan senetlerin değerlendirilmesi kabul edilen reeskont kavramının dışında kullanıldığı söylenmelidir. Bu açıdan bakıldığında reeskont işlemlerinin bankalarca yapılmasının temel amacı, kar veya zarar durumunun daha net tespit edilmesidir. Ödenen ya da kazanılan faizin kapsadığı dönemin iki ya da daha çok hesap dönemi olması halinde, dönemsellik ilkesi gereği her döneme ilişkin faizin ait olduğu dönemin sonuna gelir ya da gider olarak yansıtılması gereklidir. Bu amaca yönelik olarak, bankalarda gelir ve gider kalemleri reeskonta tabi tutulduğu. Bunlardan ilki gelir reeskontları olarak nitelendirdiğimiz kredi hesaplarına ilişkin olarak yapılan reeskont işlemleri, ikinci olarak ise gider reeskontları olarak nitelendirdiğimiz mevduat hesaplarına ilişkin olarak yapılan reeskont işlemleridir (Güney, 2016, s.158).

Reeskont işlemlerinin muhasebeleştirilmesi sırasında amaç kar veya zarar durumunu daha reel hale getirmek olduğu için vergi ve fon kesintisi hesaplanmaz. Ayrıca günlük olarak yapılan reeskont işlemlerinin ertesi gün iptal edilmesi gerekirken, dönem sonlarında yapılan reeskont işlemlerinde iptal söz konusu değildir. Dönem sonlarında yapılan reeskont işlemleri, ilgili hesapların vadesine kadar bekletilerek vadesinde tasfiye edilir (Güney, 2016, s.158).

Mevduat İşlemlerine Ait Reeskont İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesine İlişkin Örnek Uygulama

Bir bankaya; 01/10/2018 tarihinde altı ay vadeli, vade sonu faiz ödemeli, yıllık % 12 faizli, vadeli tasarruf mevduatı hesabı açtırılmış ve hesaba 100.000 TL yatırılmıştır. Altı aylık vadenin yarısı 2018 yılına ve kalan yarısı 2019 yılına aittir. Buna göre yapılacak muhasebe kayıtları sırasıyla banka için Ek Tablo 1'deki işletme içinse Ek Tablo 2'deki gibi olacaktır.

Kredi İşlemlerine Ait Reeskont İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesine İlişkin Örnek Uygulama

Bir banka, X Ticaret Ltd. Şti.'ye 01/10/2018 tarihinde kullandırmış olduğu 6 ay vadeli 50.000 TL'lik nakdi kredinin faizi olarak 31.12.2018 tarihinde 500 TL faiz tahakkuk ettirmiştir. X Ticaret Ltd. Şti. 01.04.2019 tarihinde kredisini kapatmıştır.

Banka için Ek Tablo 3'deki ve işletme için Ek Tablo 4'teki kayıta şirketin kredi borcunun izlendiği 118 no'lu hesap alacaklandırılarak kapatılmıştır. Müşterinin kredi hesabının kapatılması sonucunda hesaplanan faiz tutarı 1.000 TL'dir. Bu tutarın 500 TL'lik kısmı bir önceki yılın sonunda gelir yazıldığı için kalan 500 TL'lik kısım 514 no'lu gelir hesabına alacak kaydedilmiştir.

Merkez Bankası Reeskont Kredisinin Muhasebeleştirilmesine İlişkin Örnek Uygulama

Bir banka, 500.000 TL tutarında kısa vadeli ticari kredi açmış ve müşteriden 360 gün vadeli nominal değerli senet almıştır. Senedi reeskont kredisi sağlamak amacıyla T.C. Merkez Bankası'na ciro ederek vermiştir. T.C. Merkez Bankası, şubeye bu senetler karşılığında 450.000 TL reeskont kredisi sağlamıştır. İlgili işlem kayıt yapısı Ek Tablo 5'ten görülebilir.

Katılım Bankalarında Reeskont Uygulamaları ve Muhasebeleştirilmesi

Katılım bankaları, 4389 Sayılı Bankalar Kanunu'nda "Mevduat toplama yetkisi bulunmayan ancak, özel cari hesaplar ve kar zarara katılma hakkı veren hesaplar yoluyla fon toplayan, ekonomik faaliyetleri ekipman veya emtia temini veya kiralanması veya ortak yatırımlar yoluyla finanse eden kurumlar" şeklinde tanımlanmıştır.

5411 Sayılı Bankacılık Kanunu'nda ise "özel cari ve katılma hesapları yoluyla fon toplamak ve kredi kullanırmak esas olmak üzere faaliyet gösteren kuruluşlar" biçiminde tanımlanmıştır.

Esas olarak fon arz edenlerle fon talep edenler arasında faizsiz finansal aracılık faaliyeti şeklinde katılım bankacılığını tanımlamak mümkündür. Katılım bankaları, faizsizlik ilkesi etrafında ve özgün finansman modelleri kullanarak işlemlerini gerçekleştirirler (Ayub, 2017, s.80). Bu tür bankacılığın Türkiye'de katılım finansının ilk ortaya çıkış amacı, faiz hassasiyeti olan kesimlerin atıl fonlarını ekonomiye kazandırmaktır. Klasik finansal aracılık fonksiyonlarını icra ederken faiz yerine risk (kar-zarar) ortaklığını esas almaları nedeniyle, katılım finansına faizsiz finans modeli de denilmektedir (Çetin, 2017, s. 2).

Katılım bankacılığını ticari bankacılıktan ayıran en önemli husus risk üzerine ortaklık kurmasıdır. Bu yönüyle bambaşka bir finansal kurum olarak karşımıza çıkar. Katılım bankacılığı katılımcıların faaliyet sonuçlarına katılmasını öngören bir risk paylaşım modeli sunmaktadır. Bu kurumlar ödeme sistemi hizmetlerinin yanı sıra, katılımcılardan topladıkları fonları, faizsiz finansman ilkeleri etrafında katma değer sistemine sokarak oluşan karı, katılımcılarıyla paylaşmaktadırlar (Özulucan, Deran, 2009, s.87).

Katılım bankacılığı veya ticari bankacılık sistemi üzerinden gerçekleştirilen işlemlerin bir bölümünün aynı sonucu verdiği düşünülmesine rağmen, işlemlerin yapılış şekli ve sistemlerin işleyişinde önemli farklılıklar bulunur.

Katılım bankaları riski katılım fonu sahibinin yüklediği bir model sunmaktadır. Bu farklılaşma muhasebe kayıtlarına yansımaktadır. Kredi ve katılım fonu kayıtlarıyla bunların reeskont kayıtları üzerinden farklılaşma görülebilir. Fakat işletme tarafında kayıtların ayrıştırılmadığı görülmektedir.

Katılım Endeksi

İşletmelerin faaliyetlerini gerçekleştirirken faizi ve faiz kavramını kullanmamaları, uluslararası yatırımları cezbetmek açısından önemlidir. Bugün dünyada birçok fon, faizsiz alanlara ve faaliyetleri katılım finans ilkelerine uyumlu işletmelere kaynaklarını aktarmaktadır. Buna ilişkin genel kabul gören standartlar geliştirilmiştir.

Türkiye’de halka arz edilmiş şirketlerden de oluşturulmuş katılım endeksi gibi endeksler bu metodolojiye yatırımcılara yön vermektedir. Katılım endeksi kalitatif ve kantitatif kriterler belirlenmiştir. Buna göre;

“a) Faaliyet Alanlarına Göre İnceleme

Ana endekste yer alacak şirketler, ana faaliyet alanı,

• faize dayalı finans, ticaret, hizmet, aracılık (bankacılık, sigorta, finansal kiralama, faktöring ve diğer faize dayalı faaliyet alanlarını kapsar),

- alkollü içecek,*
- kumar, şans oyunu,*
- domuz eti ve benzer gıda,*
- basın, yayın, reklam,*
- turizm, eğlence,*
- tütün mamulleri,*
- vadeli altın, gümüş ve döviz ticareti*

olmayan şirketlerden oluşur. Bir şirket için ana faaliyet alanı belirlenirken öncelikle şirket ana sözleşmesi esas alınır. Ana faaliyet alanlarından bir veya birkaçı yukarıdaki maddelerden en az biri ile ilgili ise ve şirket ana sözleşmesinde Katılım Bankaları prensiplerine uygun faaliyet göstereceği yönünde bir hüküm yok ise şirket Ana Listeden elenir. Veya buna paralel olarak; şirketin esas sözleşmesinde bu faaliyet alanları yer almasına rağmen, şirketin fiilen Katılım Bankaları prensiplerine aykırı faaliyetler ile iştigal etmediği sabit ise, şirket Ana Listeye dahil edilebilir.

b) Finansal Oranlarına Göre İnceleme

i) Ana Listedeki şirketler finansal oranlarına göre elemeye tabi tutulur. Buna göre endekse girebilmek için şirketlerin;

A. Toplam faizli krediler / Piyasa değeri < %30,

B. Faiz getirili nakit ve menkul kıymetler / Piyasa değeri < %30,

C. 6.1-a maddesinde belirtilen faaliyetlerden gelir / Toplam gelir < %5

oranlarını sağlaması gerekmektedir.” (Katılım Endeksi, 2018)

Endeksin finansal oran ilkeleri üzerinden mesele ele alındığında bir işletmenin tamamen faizsiz finansal imkanlar kullanması halinde dahi bu durum analiz edilemeyeceğinden işletme endeks dışı kalacaktır. Kaldıraç

hesaplanmasına dönük bu rasyolar sermaye temelli faizsiz finans modelleri bakımından amacın kaldıraç kullanmak olmadığı hallerde dahi banka borcu olarak kayıt edilmektedir. (Dinc, 2017) Bu durum yatırımların gerçekleştirilmesi önünde engeldir.

Alacak ve borçların reeskontu açısından katılım bankaları, ticari bankalarda olduğu gibi alacak ve borçlarını reeskonta tabi tutmak zorundadırlar. Katılım bankaları alacaklarını hükmi veya itfa ile tasfiye edebilir (Bayındır, 2017).

Ödeme planına bağlı murabaha temelli, mal temelli aynı finansman alacakları hükmi tasfiyeye tutulurken, ödeme planı bulunmayan ortaklık temelli finansman alacakları itfa ile tasfiyeye tabi tutulur. Aynı şekilde katılma fonları da hükmi tasfiyeye konu edilir. Aşağıda katılım bankalarının işlemlerinin %99'una ulaşan hükmi tasfiye işlemlerinin kayıt yapısı gösterilmiştir.

Katılım Fonu İşlemlerine Ait Reeskont İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesine İlişkin Örnek Uygulama

Bir katılım bankasına; 01/10/2018 tarihinde altı ay vadeli, katılma hesabı açtırılmış ve hesaba 100.000 TL yatırılmıştır. Altı aylık vadenin yarısı 2018 yılına ve kalan yarısı 2019 yılına aittir. 2018 yılına ait kısımda birim değer hesaplaması sonucunda yıllık %10, 2019 yılında birim değer hesaplaması sonucunda brüt %11 kar dağıtılmıştır. Buna göre yapılacak muhasebe kayıtları sırasıyla Ek Tablo 6 ve Ek Tablo 7'deki gibi olacaktır.

Katılım bankalarında reeskont hesaplamaları günlük olarak kayıtlara alınmakta olup, o günkü birim değer hesaplamalarındaki oranlar dikkate alınmaktadır. Ek Tablo 6'da belirtilen kayıta 31.12.2018 dönem sonunda birim değer sonucunda dağıtılan kar payı oranı % 10 olduğundan reeskont ile tahakkuk eden tutar 2.500 TL'dir. Bu tutar ertesi gün iptal edilmekte olup, vadeye kadar reeskont yapmaya devam etmektedir. Vade gününde toplam kesilen reeskont iptal edilerek birim değer sonucunda bulunan oran üzerinden kar payı hesaplanmak suretiyle işlemler gerçekleştirilir.

İşletme tarafından elde edilen kar payı gelirinin vade sonunda ilgili hesaplarda izlenmesi Ek Tablo 7'deki gibidir. Kayıtlar göstermektedir ki faiz olmadığı halde kar payı gelirleri faiz olarak kaydedilmektedir. Seküler iktisadi modelin muhasebe uygulamalarına yansıdığı ve ayrışmanın sağlanmadığı görülmektedir.

Finansman İşlemlerine Ait Reeskont İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesine İlişkin Örnek Uygulama

Bir katılım bankası, X Ticaret Ltd. Şti.'ye 01/10/2018 tarihinde kullandırmış olduğu 6 ay vadeli 50.000 TL'lik nakdi kredinin kar payı olarak 31.12.2018 tarihinde 500 TL kar tahakkuk ettirmiştir. X Ticaret Ltd. Şti. 01.04.2019

tarihinde kredisini kapatmıştır.

Ek Tablo 8'deki kayıta şirketin kredi borcunun izlendiği (Anapara) 118 no'lu hesap alacaklandırılarak kapatılmıştır. Müşterinin kredi hesabının kapatılması sonucunda hesaplanan kar payı tutarı 1.000TL'dir. Bu tutarın 500 TL'lik kısmı bir önceki yılın sonunda gelir yazıldığı için kalan 500 TL'lik kısım 514 no'lu gelir hesabına alacak kaydedilmiştir. (İlgili kredi tek taksit ve vadesi ise 01.04.2019 olarak düşünülmüştür) Banka kayıtlarında reeskontlar vadeye kadar günlük olarak yapılmaktadır. O güne düşen kar hesaplamakta ve muhasebe kayıtlarına yansıtılmaktadır. Bu durum genel kabul görmüş muhasebe ilkelerinden dönemsellik ilkesinin bir gereğidir.

İşletme tarafından sağlanan finansmana ilişkin kar payı giderlerinin vade sonunda ilgili hesaplarda izlenmesi Ek Tablo 9'daki gibidir. Kayıtlar pasif tarafta da seküler iktisadi yapının kayıtlara etkisini göstermektedir. Faizsiz iş modeli kaynaklı farklılaşma işletme kayıtlarına yansımamaktadır.

Merkez Bankası Reeskont Kredisinin Muhasebeleştirilmesine İlişkin Örnek Uygulama

Katılım Bankalarında bu tür işlem bulunmamaktadır. Müşteriye kullanılan krediler nedeniyle teminat amaçlı senetler alınmaktadır. Fakat bu senetler teminat hesaplarında izlenmekte olup, Merkez Bankasından gelir elde etme amacıyla ciro yapılmamaktadır.

SONUÇ

Reeskont işlemleri hem vergilendirme hem cari değeri tespit açısından önemlidir. Bu alanda bankalar ve özellikle katılım bankaları üzerine yeterli çalışma bulunmamaktadır. Katılım bankacılığı modelinin reeskont işlemleri birim değer üzerinden günlük kar/zarar hesaplama kabiliyeti sayesinde, fon toplama tarafında gerçek kar/zarar gelişimini ortaya koymaktadır.

Ticari bankacılıkta ise mevduat için reeskont belirli bir faiz oranı üzerinden tüm dönem için bir defada gerçekleştirilebilmektedir. Bu bakımdan katılım bankaları her gün yaptıkları birim değer hesaplamasıyla ulaştıkları değeri yansıtmaları bakımında özeldir. Fon toplama tarafındaki reeskont uygulaması katılım bankalarının risk paylaşımı temelinde faaliyet sürdürdüğünü de ortaya koymaktadır.

Katılım bankaları finansman tarafındaysa ödeme planına bağlı işlemlerini ödeme planı oluşturduğu anda belirlenmiş olan kar payı oranı üzerinden reeskont işlemine tabi tutmaktadır. Ödeme planına bağlı olamayan ortaklık tipi finansmanlarsa itfa ile tasfiye edilmektedir. Bu durum gelecekte kar tahakkuk ettirilmesi sorunu doğurmaktadır. Buna göre zararsa geçmişten gelmektedir. Fon kullandırım tarafında tahakkuk esaslı muhasebe ilkesi benimsenmesi

katılım finansı iş modelinin kendini daha iyi ifade etmesi imkanı sunacaktır.

Bu çalışmada katılım bankalarının işleyiş prensiplerine uygun olarak muhasebe kayıtlarını ve değerleri elde edilmiş biçimlerini farklılaştırdıkları da gösterilmiştir. Fakat finansman yahut kar tahakkukları gerçekleştiği ve firma tarafında kayıtların açılması gerektiği anda muhasebe sistemi sekülerleşmekte ve kayıtlar faizli muameleden ayrılmamaktadır. Bu durum katılım bankalarının başarılı operasyonlarının ve sürdürülebilir iş modellerinin muhasebesinin firma tarafında dışlandığı izlenimi uyandırmaktadır.

Buna göre bir firmanın hangi tür banka ile çalıştığını kayıt sistemi üzerinden anlamak mümkün değildir. Dünyada faizsiz finansal sistem gelişmekte ve bu alanda yatırım yapan uzmanlaşmış fonlar çoğalmaktadır. Katılım endeksi gibi borsa şirketlerinin faizli borç-alacak yapılarını da ele alan kriterler üzerinden endeksler hesaplanmakta ve firmalara bu yolla yatırımlar çekilmektedir. Bu yönüyle mevcut seküler kayıt yapısının Türkiye’de faaliyet gösteren ve katılım finansı hizmetinden yararlanan firmalar için dezavantaja neden olacağı anlaşılabilir. Bu nedenle finansal ihtiyaçlarını faizsiz yöntemlerle karşılayan işletmelerin muhasebe kayıt yapılarının da faizsizleştirilmesi için gerekli skontların tanımlanması gerekmektedir.

Bu çalışmada gösterilen katılım bankası kayıtlarının tersi işletme tarafında da kullanılabilir. Oluşturulan kayıtlar bu alanın profesyonelleri, araştırmacılar ve düzenleyiciler için önemlidir. Bu çalışma ihtiyaç duyulan diğer bankacılık işlemlerinin de kayıt yapılarını karşılaştıracak araştırmalar için yol açıcı niteliktedir.

KAYNAKÇA

- Abdel-Magid, M. F. (1981). The Theory of Islamic Banking: Accounting Implications. *International Journal of Accounting*, Vol. 17, No. 1, pp. 79-102.
- Ağkan, F. (2018), AAOIFI Standartları ve Türkiye Katılım Bankalarında Uygulanabilirliği, *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(2), 235-245
- Arzova, S.,B., Şahin, B.,Ş. (2019) Tarımda Kira Sertifikalarının (Sukuk) Kullanımı, Muhasebeleştirilmesi ve Hukuki Boyutu, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Temmuz, 1-24
- Aydoğmuş, T. (2019), “Murabaha İşlemlerinin TFRS ve İslami Finansal Kuruluşlar Muhasebe Standartları Kapsamında Değerlendirilmesi: Albaraka Türk Örneği”, Sivas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi
- Ayub, M. (2017). *İslami Finansı Anlamak*, Cev. Kollektif, İktisat, İstanbul,
- Bayındır, S. (2017). Güncel Dini Meseleler İstişare Toplantısında Sunulan Tebliğinden, *T.C. Diyanet İşleri Başkanlığı*, Ankara
- Büyüktemiz, E., Tereman, Ö., Kablan, A. (2019) Katılım Bankalarına Özel Faizsiz Finansal Muhasebe Standartlarının (FFRS) Türkiye Muhasebe Standartları (TMS)

- ve Türkiye Finansal Raporlama Standartları (TFRS) ile Karşılaştırılması, Uyum ve Farklılıkları, *Güncel Konularla Bankacılık ve Finans*, Der Yayınları
- Çetin, A. (2017). *Katılım Ve Mevduat Bankalarının Piyasa Etkinliğinin Karşılaştırmalı Analizi Ve Bir Uygulama*. Marmara Üniversitesi, PhD Thesis.,
- Deran, A., Dikmen, B.B. (2019) Sukuk ve Ortaklığa Dayalı Kira Sertifikalarının Muhasebeleştirilmesi, *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 12(3), 907-927
- Dinc, Y. (2017) The Functioning and Accounting of Musharakah Financing in Participation Banks and Firms; Problems and Recommendations, *Balkan and Near Eastern Journal of Social Sciences*, 3(2), 159-169
- Elitaş, C., Ergüden, E., (2016) Vergi Usul Kanunundan Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarına Doğru: Finansal Tabloların Yolculuğu, *Journal of Accounting, Finance and Auditing Studies*, 2(2), 265-296
- Erkuş, H., & Çemberlitaş, İ. (2016). İslâmî Finansal Araçlardan Olan Sukuk'ların Muhasebeleştirilmesi. *Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6(1), 245-262.
- Ersoy, M., Süner, M., (2019) AAOIFI Standartlarının Türkiye'deki Katılım Bankalarına Olası Etkileri, *AÇÜ Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(2), 226-245
- Güçlü, F., Kılıç, M. (2020). İslami Finansın Dünyadaki Gelişimi ve İslami Finansa Yön Veren Uluslararası Kuruluşlar Üzerine Bir İnceleme, *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 16(1), 75-91
- Güney, A. (Ed.) (2016). *Banka Muhasebesi*, Lisans Yayıncılık, İstanbul
- Haniffa, R., Hudaib, M., & Mirza, A. M. (2004). Accounting Policy Choice within the Shariah Islamiiah Framework. *Discussion Papers In Accountancy And Finance, SOBE, University Of Exeter*, 2, 4-19.
- KGK, (2020), Faizsiz Finans Muhasebe Standartları, [https://www.kgk.gov.tr/DynamicContentDetail/9201/Faizsiz-Finans-Muhasebe-Standartlar%C4%B1-\(FFMS\)](https://www.kgk.gov.tr/DynamicContentDetail/9201/Faizsiz-Finans-Muhasebe-Standartlar%C4%B1-(FFMS)) (erişim 30.04.2018 18:33)
- Kartal, M.T., Ay, H. (2019), Türkiye'de Faizsiz Finans Kuruluşları Açısından Bir Dönüm Noktası: Faizsiz Finans Muhasebe Standartları (FFMS) Üzerine Bir İnceleme, *Journal of International Banking Economy and Management Studies*, 2(1), 77-102
- Katılım Endeksi. (2018) Endeks Kuralları, http://www.katilimendeksi.org/subpage/21/endeks_kurallari (erişim 27.04.2018 22:43),
- Kızılot, Ş. (1990). Alacak ve Borç Senetlerine Reeskont Uygulaması, *Uygulamalı Mevzuat Dergisi*, Sayı 13,
- Koç, Y.Y., (2008). *Genel Muhasebe*, 16. Baskı, Nobel Yayınları, İstanbul
- Lewis, M. K. (2001, June). Islam and accounting. In *Accounting forum* (Vol. 25, No. 2, pp. 103-127). Blackwell Publishers Ltd.
- Napier, C. (2007). Other cultures, other accountings? Islamic accounting from past to present. In *5th Accounting History International Conference, Banff, Canada* (pp. 9-11).
- Napier, C. (2009). Defining Islamic accounting: current issues, past roots. *Accounting History*, 14(1-2), 121-144.

- Nugraheni, P., & Azlan Anuar, H. (2014). Implications of Shariah on the voluntary disclosure of Indonesian listed companies. *Journal of Financial Reporting and Accounting*, 12(1), 76-98.
- Othman, R., Thani, A. M., & Ghani, E. K. (2009). Determinants of Islamic social reporting among top Shariah-approved companies in Bursa Malaysia. *Research Journal of International Studies*, 12(10), 4-20.
- Özulucan, A., Deran, A. (2009). Katılım Bankacılığı ile Geleneksel Bankaların Bankacılık Hizmetleri ve Muhasebe Uygulamaları Açısından Karşılaştırılması, *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı:11,
- Pomeranz, F. (1997). The accounting and auditing organization for Islamic financial institutions: An important regulatory debut. *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, 6(1), 123-130.
- Rahman, A. R. A., & Rahim, A. (2003). Accounting regulatory issues on investments in Islamic bonds. *International Journal of Islamic Financial Services*, 4(4), 1-11.
- Sarea, M. A., & Hanefah, M. M. (2013). The need of accounting standards for Islamic financial institutions: evidence from AAOIFI. *Journal of Islamic Accounting and Business Research*, 4(1), 64-76.
- Sellami, Y. M., & Tahari, M. (2017). Factors Influencing Compliance Level with AAOIFI Financial Accounting Standards by Islamic Banks, *Journal of Applied Accounting Research*, 18(1), 137-159.
- Shariff, R. A. M., & Rahman, A. R. A. (2003). An exploratory study of Ijarah accounting practices in Malaysian financial institutions. *International Journal of Islamic Financial Services*, 5(3), 1-15.
- Siswantoro, D., & Ibrahim, S. H. M. (2017). Should Islamic Accounting Standard Follow to International Financial Reporting Standards (Ifrs)? a Lesson From Malaysia. *Media Riset Akuntansi, Auditing & Informasi*, 13(1), 35-58.
- Suandi, A. B. (2010). Discussions on Equity Theories in Islamic Accounting Literature: Is There Any Contribution to Work on Classification of Elements?.
- Şeker, S. (1999). *Dönemsonu İşlemleri*, Yaklaşım Yayınları, Ankara,
- Taheri, M. R. (2000). The basic principles of Islamic economy and their effects on accounting-standards-setting. *International Journal of Islamic Financial Services*.
- Velayutham, S. (2014). "Conventional" accounting vs "Islamic" accounting: the debate revisited. *Journal of Islamic Accounting and Business Research*, 5(2), 126-141.

Düzenlemeler

- Bankaların Muhasebe Uygulamalarına ve Belgelerin Saklanması İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik, 29511 sayılı Resmi Gazete,
- BDDK Muhasebe Uygulama Yönetmeliği, 22.06.2002 tarihli, 24793 (Mükerrer) sayılı Resmi Gazete,
- Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği Sıra No: 1, 26.12.1992 tarih ve 21447 sayılı Resmi Gazete,
- Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği Sıra No: 4, 18.3.1995 tarih ve 22231 sayılı Resmi Gazete,
- Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği Sıra No: 6, 7.3.1996 tarih ve 22573 sayılı Resmi Gazete,
- Sermaye Piyasasında Muhasebe Standartları Hakkında Tebliği, Seri:XI, No:25

Sermaye Piyasasında Mali Tablo ve Raporlara İlişkin İlke ve Kurallar Hakkında Tebliğ, Seri:XI, No:1 (Eski Mevzuat)

TFRS 15 Müşteri Sözleşmelerinden Hasılat, 09/09/2016 tarih 29826 sayılı Resmi Gazete,

TMS 18 Hasılat, 09/12/2005 tarih ve 26018 sayılı Resmi Gazete

Vergi Usul Kanunu Hakkında Kanun Hükmünde Kararıyla Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, 29/07/98 tarihli, 4369 sayılı Resmi Gazete,

213 Sayılı Vergi Usul Kanunu, 10/01/1961 tarihli, 10703 sayılı Resmi Gazete,

238 Seri No.lu VUK Genel Tebliği,02/03/1995 tarihli, 22218 sayılı Resmi Gazete,

193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu, 06/01/1961 tarihli, 10700 sayılı Resmi Gazete,

4389 Sayılı Bankalar Kanunu, 23/06/1999 tarihli, 23734 sayılı Resmi Gazete,

5411 Sayılı Bankacılık Kanunu, 01/11/2005 tarihli, 25983 sayılı Mükerrer Resmi Gazete,

5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu, 21/06/2006 tarihli, 26205 sayılı Resmi Gazete,

EK Tablo 1. *Mevduat İşlemine İlişkin Ticari Banka Kayıtları*

010 KASA	100.000	100.000
310 TASARRUF MEVDUATI		
Vadeli		
<i>Vadeli Tasarruf Mevduatı Hesabı Açılması Kaydı</i>		
-----01/10/2018-----		
-----31/12/2018-----		
610 TL MEVDUATA VERİLEN FAİZLER (Gelir Tablosu)	3.000	3.000
360 FAİZ VE GİDER REESKONTLARI (Bilanço)		
<i>3 Aylık faizin dönem sonunda tahakkuk kaydı</i>		
<i>100.000 x 0,12 / 12 x 3 = 3.000</i>		
-----01/04/2019-----		
610 TL MEVDUATA VERİLEN FAİZLER (Gelir Tablosu)	3.000	3.000
360 FAİZ VE GİDER REESKONTLARI	3.000	6.000
310 TASARRUF MEVDUATI		
Vadeli		
<i>Vade sonundaki kayıt</i>		
-----/--/--		

Kaynak: Yazarlar

EK Tablo 2. *Mevduat İşlemine İlişkin İşletme Kayıtları*

102 BANKA -Vadeli	100 KASA	100.000	100.000
<i>Vadeli Tasarruf Mevduatı Hesabı Açılması Kaydı</i>			
-----01/10/2018-----			
31/12/2018			
181 GELİR TAHAKKUKU (Bilanço)			
642 FAİZ GELİRLERİ (Gelir Tablosu)		3.000	3.000
<i>3 Aylık faizin dönemsonunda tahakkuk kaydı</i>			
<i>100.000 x 0,12 / 12 x 3 = 3.000</i>			
-----01/04/2018-----			
102 BANKA		106.000	
-Vadesiz			
102 BANKA			100.000
Vadeli			
181 GELİR TAHAKKUKU			3.000
642 FAİZ GELİRLERİ (Gelir Tablosu)			3.000
<i>Vade sonundaki kayıt</i>			
-----/--/--			

Kaynak: Yazarlar

EK Tablo 3. Kredi İşlemine İlişkin Ticari Banka Kayıtları

-----01/10/2018----- 118 KISA VADELİ TEMİNATLI DİĞER 010 KASA <i>Kredi verilmesinin kaydı</i>	50.000	50.000
-----31/12/2018----- 220 KREDİ FAİZLERİ VE GELİRLERİ TAHAKKUK VE REESKONTLARI (Bilanço) 514 KISA VADELİ DİĞER KREDİLERDEN ALINAN FAİZLER (Gelir Tablosu) <i>Faiz tahakkuku kaydı</i>	500	500
-----01/04/2019----- 010 KASA 118 KISA VADELİ TEMİNATLI DİĞER KREDİLER 220 KREDİ FAİZLERİ VE GELİRLERİ TAHAKKUK VE REESKONTLARI 514 KISA VADELİ DİĞER KREDİLERDEN ALINAN FAİZLER <i>Kreditinin kapatılması kaydı</i>	51.000	50.000 500 500
-----/--/-------		

Kaynak: Yazarlar

EK Tablo 4. *Kredi İşlemine İlişkin Firma Kayıtları*

	01/10/2018	31/12/2018	01/04/2019
102 BANKA		50.000	50.000
300 BANKA KREDİLERİ			
<i>Kredi çekilmesinin kaydı</i>			50.000
780 FİNANSMAN GİDERLERİ		500	
381 GİDER TAHAKKUKLARI			
<i>Faiz tahakkuku kaydı</i>			500
300 BANKA KREDİLERİ			50.000
381 GİDER TAHAKKUKU			500
780 FİNANSMAN GİDERLERİ			500
102 BANKA			
<i>Kredinin kapatılması kaydı</i>			51.000

Kaynak: Yazarlar

Ek Tablo 5. Reeskont Kredisine İlişkin Ticari Banka Kayıtları

9.. CİRANTALARIMIZ - Banka A.Ş.	500.000	500.000
9.. CİRANTALARIMIZ - T.C. Merkez Bankası <i>Senetlerin Merkez Bankasına Teslim Edilmesi</i>		
020 T.C. MERKEZ BANKASI	450.000	
620 T.C. M.B. KREDİLERİNE VERİLEN FAİZLER	50.000	
340 T.C. MERKEZ BANKASI KREDİLERİ <i>Müşteri Senetleri Reeskontu Karşılığı Kredi Kullanılması</i>		500.000
340 T.C. MERKEZ BANKASI KREDİLERİ 020 T.C. MERKEZ BANKASI <i>Kredinin Kapatılması</i>	500.000	500.000
9.. CİRANTALARIMIZ – T.C. Merkez Bankası 9.. CİRANTALARIMIZ – Banka A.Ş. <i>Senetlerin Merkez Bankasından Geri Alınması</i>	500.000	500.000

Kaynak: Yazarlar

EK Tablo 6. Katılım Fonuna İlişkin Katılım Bankası Kayıtları

010 KASA	-----01/10/2018-----		
320 KATILMA HESABI		100.000	
- Vadeli			100.000
Vadeli Katılma Hesabı Açılması Kaydı			
-----31/12/2018-----			
620 TL KATILMA HESAPLARINA VERİLEN KAR PAYLARI	(Gelir Tablosu)	2.500	
360 KARPAYI VE GİDER REESKONTLARI	(Bilanço)		2.500
3 Aylık karpayının dönemsonunda tahakkuk kaydı			
100.000 x 0,10 / 12 x 3 = 2.500			
-----01/01/2019-----			
360 KARPAYI VE GİDER REESKONTLARI		2.500	
620 TL KATILMA HESAPLARINA VERİLEN KAR PAYLARI		2.500	
Reeskont iptali (bir sonraki gün)			
-----01/04/2019-----			
620 TL KATILMA HESAPLARINA VERİLEN KAR PAYLARI	(Gelir Tablosu)	5.500	
320 KATILMA HESABI			5.500
- Vadeli			
100.000 x 0,11 / 12 x 6 = 5.500			
Vade sonundaki kayıt			
-----/--/--			

Kaynak: Yazarlar

EK Tablo 7. Katılım Fonuna İlişkin İşletme Kayıtları

102 BANKA -Vadeli	01/10/2018	100.000	100.000
100 KASA			100.000
<i>Vadeli Tasarruf Menđuatu Hesabı Açılması Kaydı</i>			
	31/12/2018		
181 GELİR TAHAKKUKU (Bilanço)		2.500	2.500
642 FAİZ GELİRLERİ (Gelir Tablosu)			
<i>3 Aylık faizin dönemsonunda tahakkuk kaydı</i>			
$100.000 \times 0,10 / 12 \times 3 = 2.500$			
	01/01/2019		
642 FAİZ GELİRLERİ		2.500	2.500
181 GELİR TAHAKKUKU			
<i>Reeskont iptali</i>			
	01/04/2019		
102 BANKA		105.500	100.000
-Vadesiz			
102 BANKA			100.000
- Vadeli			
642 FAİZ GELİRLERİ (Gelir Tablosu)			5.500
<i>Vade sonundaki kayıt</i>			
	/--/		

Kaynak: Yazarlar

EK Tablo 8. Finansmana (Kredi) İlişkin Katılım Bankası Kayıtları

-----01/10/2018----- 118 KISA VADELİ DİĞER KREDİLER 010 KASA <i>Kredi verilmesinin kaydı</i>	50.000	50.000
-----31/12/2018----- 220 KREDİ KAR PAYI GELİR TAHAKKUK REESKONTLARI Bilanço	500	500
518 KISA VADELİ DİĞER KREDİLERDEN ALINAN KAR PAYLARI Gelir Tablosu <i>Faiz tahakkuku kaydı</i>	51.000	50.000
-----01/04/2019----- 010 KASA 118 KISA VADELİ DİĞER KREDİLER 220 KREDİ KAR PAYI GELİRLER TAHAKKUK VE REESKONTLARI 518 KISA VADELİ DİĞER KREDİLERDEN ALINAN KAR PAYLARI <i>Kreditinin kapatılması kaydı</i>	500	500
-----/--/--	500	500

Kaynak: Yazarlar

EK Tablo 9. Finansmana (Kredi) İlişkin İşletme Kayıtları

102 BANKA	01/10/2018		
300 BANKA KREDİLERİ		50.000	50.000
<i>Kredi çekilmesinin kaydı</i>			
780 FİNANSMAN GİDERLERİ	31/12/2018	500	500
381 GİDER TAHAKKUKLARI			
<i>Faiz/kar payı tahakkuku kaydı</i>			
300 BANKA KREDİLERİ	01/04/2019	50.000	
381 GİDER TAHAKKUKU		500	
780 FİNANSMAN GİDERLERİ		500	
102 BANKA			51.000
<i>Kreditinin kapatılması kaydı</i>			
	/-/-		

Kaynak: Yazarlar